

BİOQRAFIYASI

Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan şəhərində anadan olub.

1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texniku-munu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) memarlıq fakültəsinə daxil olub, lakin İkinci Dünya müharibəsinin başlanması ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməyib.

Heydər Əliyev 1941-1944-cü illərdə əvvəlcə Naxçıvan Muxtar Respublikası Xalq Daxili İşlər Komissarlığında arxiv şöbəsinin məxfi hissəsinin müdiri, sonra isə Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində ümumi şöbənin müdiri vəzifələrində işləyib.

1944-cü ilin may ayında dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilib.

1949-1950-ci illərdə SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin Leninqraddakı (indiki Sankt-Peterburq) Rəhbər Kadrların Hazırlığı Məktəbində təhsil aldıqdan sonra, 1950-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində bölmə rəisi təyin edilib.

1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) tarix fakültəsinin qiyabi şöbəsini bitirib.

1958-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin əks-kəşfiyyat şöbəsinin rəisi, 1964-cü ildə DTK-nın sədr müavini təyin edilib.

1966-cı ildə Moskvada DTK-nın F.E.Dzerjinski adına Ali Məktəbinin rəhbər heyətin təkmilləşdirilməsi kurslarını müvəffəqiyyətlə bitirib.

1967-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilib və həmin ildə də ona general-mayor rütbəsi verilib.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyulun 14-də keçirilmiş plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilib.

Heydər Əliyev 22 il Azərbaycan SSR Ali Sovetinin və SSRİ Ali Sovetinin deputatı olub. 1974-1979-cu illərdə isə SSRİ Ali Soveti İttifaq Sovetinin sədr müavini vəzifəsini tutub.

1976-cı ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin dekabrında isə Siyasi Büronun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilib. Bu vəzifədə işləyərkən Heydər Əliyev SSRİ-nin iqtisadi, sosial və mədəni həyatının ən mühüm sahələrinə rəhbərlik edib.

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz olaraq tutduğu vəzifələrdən istefa verib.

Heydər Əliyev 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar, yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb edib. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk edib.

1990-cı il iyulun 20-də Bakıya qayıdan Heydər Əliyev iki gün sonra Naxçıvana yola düşüb, həmin ildə də Azərbaycan SSR xalq deputatı və Naxçıvan MSSR xalq deputatı seçilib.

1991-ci il sentyabrın 3-də Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib və müvafiq qanunvericiliyə əsasən həm də Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olub. Bu vəzifədə o, 1993-cü ilə kimi çalışıb.

Heydər Əliyev 1992-ci il noyabrın 21-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis konfransında partiyanın sədri seçilib.

1993-cü ilin may-iyun aylarında ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandığına görə, Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbini irəli sürüb və ölkənin o dövrlük rəhbərliyi onu Bakıya dəvət etməyə məcbur olub.

Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib, iyunun 24-dən isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlayıb.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar namizədliyini İlham Əliyevin xeyrinə geri götürüb.

2003-cü il dekabrın 12-də Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Klivlend Klinikasında vəfat edib və dekabrın 15-də Bakıda, Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Heydər Əliyev beş dəfə keçmiş SSRİ-nin Lenin ordeni ilə, Qırmızı Ulduz ordeni və çoxsaylı medallarla təltif edilib, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına, həmçinin müxtəlif ölkələrin ali mükafatlarına, nüfuzlu ali məktəblərin fəxri adlarına layiq görülüb.

Heydər Əliyev mükafatları, təltifləri və fəxri adları

- Lenin ordeni (dörd dəfə);
- Qırmızı Ulduz ordeni;
- Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (iki dəfə);
- Ukraynanın ali mükafatı "Yaroslav Mudrı" ordeni;
- Türkiyənin ən nüfuzlu mükafatı - "Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı";
- Y.V.Andropov mükafatı (Rusiya);
- Müqəddəs Apostol Andrey Pervozvannı ordeni (Rusiya);
- “Qızıl fortuna” Beynəlxalq reyting Təşkilatının ali mükafatı – “Qızıl Ulduz” (“Qloriya populi”) ali mükafatı;
- Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü;
- Moskva Dövlət Universitetinin "Fəxri professoru" fəxri adı;

Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin I dövründəki (1969-1982) əsas xidmətləri:

- Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti tərəfindən 1969-cu il mayın 7-də sərhəd rayonlardan iki min hektardan çox Azərbaycan torpaqlarının Ermənistanla verilməsi qərarının icrasının dayandırılması;
- Bakı Məişət Kondisionerləri, Bakı elektrik maşınqayırma, məişət soyuducuları, radiozavod, robot, hesablayıcı maşınları zavodlarının, Sumqayıt kompressor, Gəncə “Büllur”, “Azon”, “Alunit” zavodlarının tikilməsi;
- “V.İ.Lenin” adına Sarayın (hal-hazırda H. Əliyev adına Saray) tikilməsi;
- 8-ci kilometr, Musabəyov, Bakıxanov, Əhmədli, Günəşli, Mərdəkan, Hövsan, Xırdalan qəsəbələrin salınması;
- 4, 6, 7, 8, 9-cu mikrorayonların salınması;
- Xankəndində Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun filialı əsasında müstəqil pedaqoji institutun açılması;
- Kəlbəcərə “Murov yolu”nun çəkilməsi (H.Əliyev “Murov yolu”nu çəkməklə Kəlbəcərin iqtisadi mövqeyini möhkəmləndirərək erməni millətçilərinin niyyətlərini puça çıxardı);
- Dağlıq Qarabağ məsələsinin yenidən ortaya atılmasının qarşısının alınması;
- C.Naxçıvanski adına Respublika orta ixtisaslaşdırılmış internat məktəbinin açılması;

- Bakıda Kosmik Tədqiqatlar Elmi istehsalat Birliyinin yaradılması;
- Qroznı-Bakı neft kəmərinin istifadəyə verilməsi (1983-cü ildə istifadəyə verilən bu kəməər vasitəsilə Azərbaycan SSRİ-nin vahid neft kəmərinə qoşuldu və Sibir nefti Azərbaycana axmağa başladı);
- Şəmkir su-elektrik stansiyasının işə salınması.

Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin II dövründəki (1993-2003) əsas xidmətləri:

- Füzuli rayonunu Horadiz qəsəbəsi ermənilərdən geri alınmışdır;
- H. Əliyevin gərgin səyi nəticəsində ATƏT-in Minsk qrupu və Rusiyanın vasitəçiliyi ilə Ermənistan və Azərbaycan arasında atəşkəs əldə edilmişdir;
- Dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə Azərbaycan arasında “Əsrin müqaviləsi” imzalanmışdır;
- Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitutsiyasının referendum yolu ilə qəbul edilmişdir;
- Azərbaycanda ölüm hökmü ləğv edilmişdir;
- Milli manat Azərbaycanda yeganə ödəniş vasitəsi elan edilmişdir;
- Tarixi “İpək yolu”nun bərpası üzrə beynəlxalq Bakı konfransı keçirilmişdir;
- ATƏT-in Lissabon sammitində 54 ölkə Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünü dəstəkləmişdir;
- “Kitabi Dədə Qorqud”un 1300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında fərman imzalanmışdır;
- Tarixi “İpək yolu” haqqında Beynəlxalq Bakı konfransı keçirilmişdir;
- Bakıda Dünya azərbaycanlılarının I qurultayı keçirilmişdir;
- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan bölməsi yaradılmışdır;
- Bakıda ilk Olimpiya idman kompleksi istifadəyə verilmişdir;
- Respublikada ilk özəl orta ümumtəhsil məktəbi olan Müasir Təhsil Kompleksi fəaliyyətə başlamışdır;
- NATO-nun Praqa sammitində Azərbaycan NATO Parlament Assambleyasının assosiativ üzvlüyünə qəbul olunmuşdur;
- Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır;
- Azərbaycan Respublikası GUAM təşkilatının üzvlərindən birinə çevrilmişdir;
- ATƏT-in İstanbul sammitində Bakı-Ceyhan neft kəmərinin çəkilməsi haqqında saziş imzalanmışdır;
- Səngəçal terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin Azərbaycan hissəsinin təməli qoyulmuşdur;
- Qazaxıstan neftinin Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri ilə ixrac edilməsi haqqında razılıq əldə edilmişdir.